

УДК 657.1

О. В. Будько,
к. е. н., доцент, Дніпродзержинський державний технічний університет

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

В статті проаналізовано зміст і структуру фінансової звітності. Визначені можливі шляхи її удосконалення. Розкрито значення фінансової звітності в управлінні підприємством.

The structure of financial statements has been analyzed in this article. Possible ways of its improvement have been determined. The meaning of financial statements in the management of enterprises has been discovered.

Ключові слова: фінансова звітність, принципи фінансової звітності, якісні характеристики фінансової звітності, баланс, звіт про фінансові результати, управління.

Keywords: financial statements, principles of financial statements, qualitative characteristics of financial statements, balance, report is on financial, management.

I. Постановка проблеми. Успішне функціонування підприємств в сучасних умовах потребує підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності на підставі удосконалення управління виробництвом, створення конкурентноздатної продукції та залучення інвестицій.

Для цього необхідно створити таку інформаційну систему, яка здатна задовольнити запити всіх зацікавлених користувачів для обґрунтування та прийняття управлінських рішень. Інструментом інформування користувачів виступає фінансова звітність.

Саме фінансова звітність повинна надавати повну, неупереджену та достовірну інформацію про поточний стан і результати функціонування підприємства.

Крім того фінансова звітність повинна бути надійним джерелом аналітичних висновків щодо подальшого розвитку та визначення економічного потенціалу підприємства.

II. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Удосконалення інформаційного забезпечення процесів управління на основі фінансової звітності завжди було та й залишається одним із головних та пріоритетних напрямків наукових досліджень.

Методологічним і практичним проблемам формування фінансової звітності присвячені праці таких вітчизняних вчених як Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, С.Ф. Голов, В.М. Добровський та багатьох інших [10-12,14].

Наукові підходи до формування фінансової звітності, обґрунтування сутності і взаємозв'язку елементів фінансової звітності, принципи її формування висвітлено в працях зарубіжних вчених: Л.А. Бернштейна, М.Ф. Ван Бреда, М.І. Кутера, В.Ф. Палія, Я.В. Соколова, Е.С. Хендріксена та інших [9,15,16,18,19].

Попри наявність значної кількості запропонованих пропозицій з удосконалення та враховуючи подальші процеси глобалізації та інтеграції облікових систем, на сьогодні відсутня цілісна концепція формування фінансової звітності, що обмежує її якість та прозорість.

III. Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей складання та напрямків удосконалення складу та структури фінансової звітності як джерела інформації для ефективного управління.

IV. Виклад основного матеріалу. Концептуальна модель фінансової звітності, що відповідає вимогам міжнародних стандартів базується на взаємодії складових: меті фінансової звітності і формування у зв'язку з метою обліково-аналітичного забезпечення, принципах і якісних характеристиках фінансової звітності, концепції капіталу, яка забезпечує його відображення в частині формування, збереження капіталу та визначення прибутку.

Загальні вимоги щодо складання та подання фінансової звітності здійснюється згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2].

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо придбання, продажу та володіння цінними паперами; участі в капіталі підприємства; оцінки якості управління; оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання; забезпеченості зобов'язань підприємства; визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу; регулювання діяльності підприємства; інших рішень.

Фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Склад фінансової звітності визначається національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [2-7].

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Звіт про фінансові результати – звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді.

Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Примітки до фінансових звітів – сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Інформація за сегментами – розкриває і деталізує інформацію за звітними сегментами.

Для суб'єктів малого підприємництва встановлена скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати (фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва).

Підприємства, що мають дочірні підприємства, крім фінансових звітів про власні господарські операції, зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність.

Фінансові звіти містять статті, склад і зміст яких визначаються відповідними положеннями (стандартами). Стаття повинна наводитися у фінансовій звітності, якщо відповідає критеріям:

- 1) існує ймовірність надходження або вбуття майбутніх економічних вигод, пов'язаних з цією статтею;
- 2) оцінка статті може бути достовірно визначена

Якісні характеристики фінансової звітності охарактеризовані нижче.

Доходливість означає, що інформація, яка надається у фінансових звітах, повинна бути розрахована на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації.

Доречність означає, що фінансова звітність повинна містити лише таку інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому.

Достовірність означає, що інформація, яка наведена у фінансовій звітності не містить помилок та перекохань, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності.

Порівнюваність дозволяє здійснювати порівняння:

- фінансових звітів підприємства за різні періоди;
- фінансових звітів різних підприємств.

Передумовою зіставності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику і її зміни. Установлення і зміни облікової політики підприємства здійснюються за рішенням власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи).

Фінансова звітність підприємства формується з дотриманням таких принципів:

1) автономності підприємства, за яким кожне підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників. Тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства;

2) безперервності діяльності, що передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі;

3) періодичності, що припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності;

4) історичної (фактичної) собівартості, що визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;

5) нарахування та відповідності доходів і витрат, за яким для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей;

6) повного висвітлення, згідно з яким фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

7) послідовності, який передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обгрунтована і розкрита у фінансовій звітності;

8) обачності, згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;

9) прервалювання змісту над формою, за яким операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

10) єдиного грошового вимірника, який передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці.

Аналізуючи положення міжнародних стандартів фінансової звітності та наукові думки вчених пропонується доповнення принципів формування фінансової звітності принципами значимості та принципами вартісної оцінки [8,20].

Принцип значимості обумовлений використанням поняття «суттєвості» в обліковій практиці. При цьому значимість повинна виділятися на основі якісних і кількісних ознак. Якісні ознаки можуть бути представлені фактами господарської діяльності, які мають велике значення для суб'єкта господарювання. Кількісний вимір значимості фактів господарського життя може здійснюватися через ряд критеріїв (абсолютне значення в грошових коштах, сума витрат, понесена з укладанням угод, величина фактично понесених та очікуваних витрат тощо).

Принцип вартісної оцінки обумовлюється необхідністю відображення інформації у вартісному виразі.

Також певного коригування і удосконалення потребує зміст самих форм фінансової звітності. Так, баланс не має чіткого розмежування поточних і непоточних активів і зобов'язань.

III розділ, який має назву «Витрати майбутніх періодів» містить інформацію щодо витрат, які стосуються як оборотних, так і необоротних активів. Отже, інформацію цього розділу слід подавати відповідно в I та II розділі активу балансу, ліквідувавши тим самим III розділ. На користь цього твердження виступає і те, що часто сума витрат майбутніх періодів є досить незначною, а тому цілий розділ в звіті подавати недоречно.

Аналогічна ситуація виникає і з II та V розділом пасиву підприємства. Так, згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання» і забезпечення наступних витрат та платежів, і доходи майбутніх періодів є зобов'язаннями. При цьому забезпечення наступних витрат та платежів є зобов'язаннями з невизначеним часом погашення, тоді як доходи майбутніх періодів в основному можна класифікувати як ті які надійдуть в поточному та ті, які надійдуть в довгостроковому періоді. Це обумовлює необхідність їх включення відповідно до III або до IV розділу пасиву балансу.

Діюча форма балансу з оглядні затрудняє здійснення аналізу фінансового стану, оскільки завжди виникає питання як класифікувати забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів.

Така ситуація впливає на те, щоб переглянути підхід до порядку розкриття облікової інформації у фінансовому звіті. Вітчизняна практика передбачає суворе регламентування обсягів та рівня деталізації інформації в кожній формі фінансової звітності.

Другий підхід, що передбачає визначення мінімальних обсягів та рівня інформації, яка повинна бути представлена у кожному звіті з наданням підприємствам права додаткової деталізації інформації, впроваджений у міжнародну практику [8].

Враховуючи це, для більш повного відображення інформації у звітності, слід надати можливість вітчизняним підприємствам додатково її доповнювати необхідними статтями, які можуть суттєво вплинути на рішення користувачів.

Слід зазначити, що міжнародними стандартами передбачено дві альтернативні форми аналізу витрат: за методом характеру витрат або за методом функції витрат. П(С)БО 3 визначає для побудови звіту про фінансові результати другу форму [4]. Такі розбіжності впливають на виконання окремого показника в Звіті про прибутки і збитки за міжнародними стандартами – прибутку за вирахуванням фінансових витрат та нарахованих податків. Його впровадження у вітчизняну практику надасть користувачам фінансової звітності інформацію про вплив на діяльність підприємства діючої системи оподаткування та фінансової системи.

Крім того фінансова звітність не забезпечує інформацією користувачів про інтелектуальний капітал, вплив вартості якого на ринкову вартість підприємства є суттєвим. Як зазначає М.С. Пушкар, «система фінансової звітності, яку використовують у діловому світі не може відобразити всієї складності бізнесу в економіці знань, яка основна роль належить нематеріальним активам, до складу яких потрібно віднести також інформаційні ресурси підприємства» [17].

Також в останній час виникає необхідність забезпечення бухгалтерської звітності більш надійною інформацією про такі невідчутні активи як людський капітал та його вплив на майбутню доходність компанії [13]. За цих умов є доречним перехід до інтегрованої звітності, яка традиційно повинна містити показники, що характеризують фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства. В той же час за допомогою такої звітності може бути забезпечено отримання висновків користувачами про ефективність використання людських ресурсів, рівень соціальної відповідальності її власників і керівників.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Фінансова звітність розглядається як інструмент для об'єктивної та достовірної оцінки фінансово-майнового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів підприємства. Удосконалення принципів складання, змісту форм фінансової звітності, можливість додаткового розкриття інформації забезпечить підвищення її інформативності та значення.

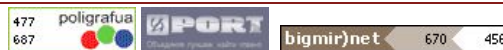
Подальшими напрямками наукових досліджень є розробка шляхів розширення інформаційного змісту, форм фінансової звітності через її зближення з іншими видами звітності (створення інтегрованої звітності) з метою сприйняття та інтерпретації її показників для підвищення ефективності управлінських рішень.

Література.

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» від 16.07.99р. // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №10. – С. 3-8
2. П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом МФУ від 31.03.99р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №10. – С. 9-12
3. П(С)БО 2 «Баланс», затв. наказом МФУ від 31.12.99 р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №10. – С. 13-19
4. П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», затв. наказом МФУ від 31.03.99 р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №10. – С. 20-25
5. П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» затв. наказом МФУ від 31.03.99 р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №10. – С. 26-31
6. П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал» затв. наказом МФУ від 31.03.99 р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №10. – С. 32-35
7. П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами», затв. наказом МФУ від 19.05.05 р. № 412// Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №12. – С. 19-30
8. Міжнародні стандарти фінансової звітності – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>

9. Бернштейн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / Л.А. Бернштейн; пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 624 с.
10. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець та ін.; під заг. ред. і з передм. Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
11. Верига Ю.А. Звітність підприємств. Навчальний посібник / Ю.А. Верига, З.М. Левченко, І.Д. Вагуля – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 776 с.
12. Голов С.Ф., Фінансовий облік: Підручник / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко, І.Ю. Кравченко, Г.А. Ямборко – К.: Лібра, 2005. – 976 с.
13. Давидюк Т.В. Конвергенція бухгалтерської та соціальної звітності в частині людського капіталу: розвиток існуючих підходів [Електронний ресурс] / Т.В. Давидюк // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – №2(3). – С.123-129. – Режим доступу до журн.: [http:// www.economics.opu.ua/n3.html](http://www.economics.opu.ua/n3.html)
14. Добровський В. М. Звітність підприємств: Навч.-метод. посібник для самог. вивч. дисц. / В.М. Добровський. – К.: КНЕУ, 2001. – 195 с.
15. Кутер М.И. Теория бухгалтерского учета. Учебник / М.И. Кутер – М.: Финансы и статистика, 2007. – 592 с.
16. Палий, В.Ф. Теория бухгалтерского учета: современные проблемы / В. Ф. Палий. – М.: Бухгалтерский учет, 2007. – 84 с.
17. Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку: монографія / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с.
18. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета: монография / Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 496 с.
19. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Под ред. проф. Я.В. Соколова. / Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда – М.: Финансы и статистика, 2000. – 576 с.
20. Шилова Л.Ф. Методология формирования и инструментарий бухгалтерской отчетности: автореф. дис. ... доктора экон. наук: спец. 08.00.12 – бухгалтерский учет, статистика / Л.Ф. Шилова. – Йошкар-Ола. – 2010. – 38 с.

Стаття надійшла до редакції 30.12.2012р.

ТОВ "ДКС Центр"